

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. gegužės 25 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Antano Simniškio (kolegijos pirmininkas), Donato Šerno (pranešėjas) ir Dalios Vasarienės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovo E. K. kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 9 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo B. R. B. ieškinį atsakovams E. K. ir V. K. dėl reikalavimo perdavimo sutarties pripažinimo negaliojančia; trečiasis asmuo L. B..

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių ieškinio palikimą nenagrinėto, kai teisme nagrinėjamas ginčas tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas prašė teismo pripažinti 2019 m. gegužės 2 d. atsakovų sudarytą reikalavimo teisių perdavimo sutartį negaliojančia *ab initio* (nuo pradžių).
3. Ieškovas nurodė, kad 2014 m. pradžioje jis ir trečiasis asmuo sutarė su atsakovu V. K. vykdyti jungtinę veiklą. Ieškovas su sutuoktine įsipareigojo savo vardu įsigyti žemės sklypą (duomenys neskelbtini) rūpintis žemės sklypo paskirties keitimu, formavimu ir su tuo susijusiais klausimais, o atsakovas V. K. įsipareigojo iš dalies finansuoti žemės sklypo įsigijimą. Įgyvendindamos savo susitarimą dėl jungtinės veiklos vykdymo, šalys 2014 m. liepos 1 d. sudarė sutartį, kuri buvo pavadinta paskolos sutartimi, nors išorinė šios paskolos sutarties išraiška neatitiko šalių tikrosios valios, šia sutartimi buvo paslėptas tikrasis šalių sudarytas jungtinės veiklos sandoris. 2019 m. gegužės mėnesį ieškovui tapo žinoma, kad atsakovai 2019 m. gegužės 2 d., prieš tai jokių būdu ar forma neinformavę ieškovo ar trečiojo asmens, sudarė reikalavimo teisių perdavimo sutartį, kurios pagrindu atsakovas E. K. įsigijo iš atsakovo V. K. iš paskolos sutarties kylančią reikalavimą ieškovui ir trečiajam asmeniui. 2019 m. gegužės 20 d. atsakovas E. K. pareiškė pretenziją ieškovui ir trečiajam asmeniui, reikalaudamas grąžinti visą paskolos sutartyje nurodytą sumą, gautą iš atsakovo V. K.. 2019 m. rugpjūčio 23 d. atsakovas E. K. pareiškė ieškinį dėl skolos priteisimo iš ieškovo ir trečiojo asmens solidariai Vilniaus apygardos teisme civilinėje byloje Nr. e2-585-577/2020. Reikalavimas reiškiamas neteisėtai ir nepagrįstai sudarytos 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo perdavimo sutarties pagrindu.
4. Ieškovo vertinimu, atsakovų sudaryta reikalavimo perdavimo sutartis prieštarauja imperatyvioms teisės aktų nuostatoms, paskolos sutarties nuostatoms, todėl yra neteisėta ir negaliojanti nuo jos sudarymo momento (lot. *ab initio*). Paskolos sutarties 6.4 punkte įtvirtinta, jog šalis neturi teisės perleisti šioje sutartyje nustatytų savo teisių ir įsipareigojimų vykdymo kitiems asmenims be išankstinio raštiško kitos šalies sutikimo. Ieškovas ir trečiasis asmuo niekada nėra davę jokio raštiško (ar kitokia forma) sutikimo pradiniam paskolos davėjui atsakovui V. K. perleisti savo teises ar įsipareigojimus pagal paskolos sutartį atsakovui E. K. ar bet kokiam kitam asmeniui. Reikalavimo teisės, kylančios iš paskolos sutarties, perdavimu, pažeidžiant paskolos sutarties 6.4 punktą, t. y. be išankstinio rašytinio kitos šalies sutikimo, buvo pažeista ir imperatyvi Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.101 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teisės norma. Be to, atsakovo V. K. asmuo turėjo esminę reikšmę ieškovui sudarant šią ieškinyje aptariamą sandorį, todėl reikalavimo perdavimo sutartis negalėjo būti sudaryta ([CK](#) 6.101 straipsnio 5 dalis).

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

5. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2021 m. liepos 2 d. nutartimi ieškinį paliko nenagrinėtą.
6. Teismas nurodė, kad 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartimi atsakovas V. K. perleido atsakovui E. K. reikalavimo teisę pagal 2014 m. liepos 1 d. paskolos sutartį. 2014 m. liepos 1 d. paskolos sutartimi V. K. paskolino ieškovui ir trečiajam asmeniui 550 000 Lt (159 291,01 Eur). Materialinį teisinį reikalavimą 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartį pripažinti negaliojančia ieškovas grindžia iš esmės tuo, kad paskolos sutartyje buvo įtvirtintas draudimas perleisti iš šios sutarties kylančias teises ir įsipareigojimus be išankstinio kitos šalies sutikimo, o toks sutikimas, ieškovo teigimu, nebuvo gautas, be to, jam ir trečiajam asmeniui dėl sudaryto susitarimo dėl jungtinės veiklos vykdymo reikšmę turėjo ir kreditoriaus asmuo. Ieškovas taip pat nurodė, kad Vilniaus apygardos teisme nagrinėta civilinė byla [Nr. e2-587-577/2020](#), kurioje jam ir sutuoktinei reiškiami reikalavimai dėl skolos priteisimo paskolos sutarties pagrindu, yra susijusi su šia byla, nes joje jis ir trečiasis asmuo savo poziciją taip pat grindžia tais pačiais argumentais dėl 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutarties negaliojimo.
7. Vilniaus apygardos teisme nuo 2019 m. rugpjūčio 23 d. nagrinėjama civilinė byla [Nr. e2-587-577/2020](#) pagal E. K. ieškinį B. R. B. ir L. B., trečiasis asmuo V. K., dėl skolos, delspinigių ir palūkanų priteisimo. E. K. savo reikalavimą kildino iš V. K., B. R. B. ir L. B. paskolos sutarties ir 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutarties, kuria V. K. perleido E. K. savo turimą reikalavimo teisę B. R. B. ir L. B. pagal paskolos sutartį. B. R. B. ir L. B. su ieškiniu nesutiko, be kita ko, nurodydami, kad 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartis yra negaliojanti, todėl E. K. neturi reikalavimo teisės jiems. Bylos nagrinėjimo metu 2020 m. sausio 10 d. B. R. B. ir L. B. teismui pateikė rašytinius paaiškinimus, kuriais, be kita ko, prašė teismo *ex officio* (pagal pareigas) konstatuoti, jog 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartis yra niekinė ir negalioja [CK](#) 1.80 straipsnio 1 dalies pagrindu, nes prieštarauja imperatyviai [CK](#) 6.101

straipsnio 1 dalyje įtvirtintai teisės normai. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs civilinę bylą [Nr. e2-587-577/2020](#), 2020 m. liepos 7 d. sprendime nurodė, kad toks B. R. B. ir L. B. prašymas nepagrįstas, todėl atmestinas. Vilniaus apygardos teismas konstatavo, kad 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartis neprieštarauja imperatyvioms teisės normoms, yra teisėta ir galiojanti. B. R. B. pateikė apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2020 m. liepos 7 d. sprendimo, kuriuo prašė panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2020 m. liepos 7 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2019 m. rugsėjo 5 d. preliminarų sprendimą ir E. K. ieškinį atmesti. Apeliacinio skundo 24–32 pastraipsuose yra dėstomi identiški teisiniai argumentai dėl 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutarties (ne)galiojimo, kaip ir nagrinėjamoje byloje.

8. Nagrinėjamo atveju susiklostė iš esmės panaši situacija kaip ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. birželio 30 d. nagrinėtoje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-199/2008](#), t. y. E. K. ieškovui ir trečiajam asmeniui reikiamus materialinius teisinius reikalavimus Vilniaus apygardos teismo civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) grindė cesijos (2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutarties) pagrindu gauta reikalavimo teise pagal paskolos sutartį, o šie tokius materialinius teisinius reikalavimus ginčijo, nurodydami atskirtimus, kad E. K. neturi reikalavimo teisės, nes cesijos sutartis yra niekinė ir negaliojanti nuo jos sudarymo momento. Nors atskiro savarankiško materialinio teisinio reikalavimo pripažinti 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartį negaliojančia ieškovas su trečiuoju asmeniu Vilniaus apygardos teismo civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) nepareikšė, teismas dėl šio jų atskirtimo sprendime pasisakė, taip išsprendžiamas ir ginčas, nagrinėjamas tarp tų pačių šalių, tuo pačiu pagrindu šioje civilinėje byloje. Vilniaus apygardos teismo sprendimas civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) nėra įsiteisėjęs, nes yra apskūstas apeliacine tvarka, o ieškovo ir trečiojo asmens apeliacinio skundo dalyką sudaro taip pat aplinkybės, susijusios su atskirtimu, kad E. K. reikalavimo teisės į juos pagal 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartį neturi, nes ji yra niekinė ir negaliojanti nuo sudarymo momento (sutartis negalioja, nes nebuvo gautas išankstinis ieškovo ir trečiojo asmens sutikimas pagal paskolos sutartį jai sudaryti; sutartis negalioja, nes ji tiesiogiai susijusi su pradiniu kreditoriui V. K.).
9. Nepaisant to, kad materialinis teisinis reikalavimas dėl 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutarties pripažinimo negaliojančia ieškovo atsakovams buvo pareikštas tik šioje byloje 2020 m. birželio 11 d., pats byloje dalyvaujančių asmenų ginčas dėl 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutarties pripažinimo negaliojančia negavus išankstinio skolininkų sutikimo pagal paskolos sutartį, jos sąsajos su pradiniu kreditoriui pagal siekiamą teisinį rezultatą, nepriklausomai nuo lingvistinės formuluotės skirtumų, tiek šioje civilinėje byloje, tiek Vilniaus apygardos teismo civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#), kurioje priimtas sprendimas yra apskūstas ir nagrinėjamas apeliacine tvarka Lietuvos apeliaciniame teisme, yra tapatus. Todėl ieškovo ieškinys, pareikštas šioje byloje tik 2020 m. birželio 11 d., paliekamas nenagrinėtas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – [r. CPK](#)) 296 straipsnio 1 dalies 4 punkto pagrindu.
10. Aplinkybė, kad Lietuvos apeliacinis teismas 2021 m. kovo 9 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2A-198-407/2021](#) nutarė sustabdyti civilinės bylos pagal B. R. B. apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2020 m. liepos 7 d. sprendimo peržiūrėjimo nagrinėjimą, iki bus priimtas ir įsiteisėjęs galutinis procesinis sprendimas Vilniaus miesto apylinkės teismo civilinėje byloje [Nr. e2-1109-819/2021](#), nesudaro pagrindo klausimą dėl 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutarties pripažinimo niekine ir negaliojančia, kaip prieštaraujančią imperatyvioms įstatymo normoms, spręsti būtent nagrinėjamoje byloje. Tokią išvadą teismas padarė remdamasis naujausia kasacinio teismo praktika (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-128-823/2021](#)).
11. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal ieškovo atskirąjį skundą, 2021 m. rugsėjo 9 d. nutartimi panaikino Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. liepos 2 d. nutartį ir perdavė pirmosios instancijos teismui ieškinio priėmimo klausimą spręsti iš naujo.
12. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad vien tai, jog teismas *ex officio* pasisako, kad sandoris savaime nėra akivaizdžiai niekinis, nereiškia, kad turi būti užkertamas kelias išnagrinėti ginčą dėl sandorio galiojimo iš esmės ginčo teisenos tvarka laikantis bendrųjų įrodinėjimo taisyklių. Susipažinęs su civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) teiktais procesiniais dokumentais teismas nustatė, kad atskiro savarankiško reikalavimo pripažinti cesijos sutartį negaliojančia nurodytoje civilinėje byloje nebuvo pareikšta. Dėl to teismas, nesant pagrindo peržengti ginčo ribas, rinkti įrodymus, be patikrinimo *ex officio*, ar sandoris nėra niekinis, kitų procesinių veiksmų negalėjo imtis. Šiuo atveju pirmosios instancijos teismas, nustatęs, kad ginčas dėl sandorio negaliojimo prieš tai nebuvo nagrinėtas teisme iš esmės ieškinio ar priešieškinio forma, ieškovo ieškinį turėjo priimti nagrinėti, nes pagrindo palikti ieškinį nenagrinėtą šiuo atveju nėra. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismas netinkamai įvertino civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) šalių teiktus rašytinius paaiškinimus, kurie iš esmės gali būti skirti ieškinyje nurodytoms faktinėms aplinkybėms įrodinėti, bet ne naujiems reikalavimams, susijusiems su sandorio negaliojimu, kelti. Lietuvos teismų informacinės sistemos LITEKO duomenimis, teisme pareikšto ieškinio (priešieškinio), kuriuo būtų iš esmės ginčijamas cesijos sutarties galiojimas tarp tų pačių ginčo šalių tuo pačiu pagrindu, nebuvo, o tai, kad teismas *ex officio* nepripažino sandorio niekiniu, savaime nereiškia, kad ginčą išnagrinėjus iš esmės laikantis bendrųjų įrodinėjimo taisyklių sandoris nebus pripažintas negaliojančiu.
13. Apeliacinės instancijos teismas taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad nagrinėjamo atveju civilinė byla [Nr. e2-587-577/2020](#), kuri, kaip teigia atsakovai, tapati šiam ginčui, buvo nagrinėjama dokumentinio proceso tvarka, priimant preliminarų sprendimą. Antrasis dokumentinio proceso etapas niekuo nesiskiria nuo įprastos ginčo teisenos, todėl perėjus į antrąjį dokumentinio proceso etapą yra galimybė ir pareikšti priešieškinį (Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 2A-1316/2014](#)). Taigi, ieškovas B. R. B. ir trečiasis asmuo L. B. ginčą nagrinėjant civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) turėjo galimybę pareikšti priešieškinį dėl cesijos sutarties negaliojimo, tačiau šia teise nepasinaudojo. Priešieškinio teismas galėjo ir nepriimti, tačiau tai savaime neužkerta kelio reikšti atskiro ieškinio su savarankišku reikalavimu kitoje byloje, nes civilinis procesas grindžiamas dispozityvumo principu, kuris leidžia šalims pačioms pasirinkti savo teisių gynimo būdą.
14. Pirmosios instancijos teismas vadovavosi nutartimi (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-128-823/2021](#)), priimta bankroto byloje, tačiau nemokumo procese vyrauja bylų akumuliacijos principas, o viešojo intereso buvimas lemia ir papildomą teismo aktyvumą. Kasacinio teismo byloje buvo sprendžiamas klausimas dėl kreditoriaus reikalavimo tvirtinimo bankroto byloje, taip pat pasisakant ir dėl reikalavimo perdavimo (cesijos) sutarties galiojimo. Kasacinio teismo praktikoje pažymėta, kad kreditoriaus bankroto byloje pareikštas reikalavimas pagal savo teisinę prigimtį atitinka ieškinį, kuris, jei skolininkui nebūtų iškelta bankroto byla, būtų pareiškiamas ir nagrinėjamas savarankiškoje civilinėje byloje. Tokio kreditoriaus reikalavimo tvirtinimo procedūra pagal savo teisinę prigimtį atitinka civilinės bylos nagrinėjimą, kurio metu siekiama išsiaiškinti, ar kreditorius turi reikalavimo teisę į bankrutuojančią įmonę, o priimta teismo nutartis dėl kreditoriaus reikalavimo tvirtinimo atitinka teismo sprendimą, kuriuo iš esmės atsakoma į kreditoriaus materialinį teisinį reikalavimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. balandžio 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-160/2011](#); 2012 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-188/2012](#); kt.). Taigi, pareiškus reikalavimą, susijusį su cesijos sutartimi, bankroto bylos atveju teismas galėtų imtis jį nagrinėti iš esmės, nes toks reikalavimas iš esmės atitiktų reikalavimą, pareikštą ieškiniu. Nagrinėjamo atveju pirmosios instancijos teismas netinkamai nustatė, kad civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) jau yra išspręstas klausimas dėl cesijos sutarties galiojimo. Toks savarankiškas reikalavimas civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) (priešieškinio forma) nebuvo keliamas, todėl pirmosios instancijos teismas netinkamai vadovavosi kasacinio teismo praktika, klaidingai nustatė, kad klausimas dėl cesijos sutarties galiojimo šiuo atveju laikytinas išnagrinėtu iš esmės.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai, pareiškimas dėl prisidėjimo prie kasacinio skundo

15. Kasaciniu skundu atsakovas E. K. prašo panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį ir palikti nepakeistą pirmosios instancijos teismo nutartį, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą iš ieškovo. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

15.1. Bylos nagrinėjimo ribas (dalyką) sudaro ne tik ieškovo suformuluotas reikalavimas, tačiau ir atsakovo atsikirtimai į jį. Taigi teismo nagrinėjimo dalykas nustatomas, atsižvelgiant į pareikšto ieškinio dalyką ir faktinį pagrindą, taip pat į atsakovo atsikirtimų pagrindų nurodytas aplinkybes, o teisinis santykių kvalifikavimas atliekamas teismo, nepriklausomai nuo to, ar šalių procesiniuose dokumentuose nurodytas ginčo teisinis kvalifikavimas ir ar jis nurodytas teisingai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-174-695/2020](#)). Šioje byloje ieškovas pareiškė materialinį teisinį reikalavimą pripažinti 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartį negaliojančia, nes ji prieštarauja imperatyvioms teisės normoms. Vilniaus apygardos teisme nagrinėtoje civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) E. K. atsakovams B. R. B. ir L. B. reikiamus materialinius teisinius reikalavimus grindė 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutarties pagrindu gauta reikalavimo teise pagal paskolos sutartį. 2020 m. sausio 10 d. B. R. B. ir L. B. teismui pateikė rašytinius paaiškinimus, kuriais prašė teismo *ex officio* konstatuoti, jog reikalavimo teisių perdavimo sutartis yra niekinė ir negalioja [CK 1.80 straipsnio 1 dalies](#) pagrindu, nes prieštarauja imperatyviai [CK 6.101 straipsnio 1 dalies](#) normai. Taigi abiejose bylose ginčo šalys yra tos pačios, buvo nurodomos tos pačios faktinės aplinkybės (faktinis bylos pagrindas) ir abiejose bylose B. R. B., L. B. siekė to paties teisinio rezultato – pripažinti 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartį negaliojančia, kaip prieštaraujančią imperatyvioms teisės normoms, o tai atitinka tapačių bylų kriterijus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-95-403/2021; 2021 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-65-421/2020](#); kt.).

15.2. Pagal kasacinio teismo praktiką (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-409/2012](#); 2017 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-48-248/2017](#)), jei teismui yra akivaizdu, kad sandoris yra (ne)niekinis, teismas sprendimu *ex officio* tai konstatuoja sprendime, jei teismui ši aplinkybė nėra akivaizdi, teismas *ex officio* dėl šio klausimo nepasisako. Vilniaus apygardos teismas 2020 m. liepos 7 d. sprendimu civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) konstatavo, kad V. K., kaip pradinio kreditoriaus, ir E. K., kaip teisių perėmėjo, 2019 m. gegužės 2 d. sudaryta reikalavimo teisių perdavimo sutartis neprieštarauja imperatyvioms teisės normoms, yra teisėta ir galiojanti. Taigi, teismui nekilo abejonių dėl sandorio teisėtumo ir šiuo klausimu yra pasisakyta. Apeliacinės instancijos teismas neatsižvelgė į tai, kad įstatymo leidėjas nustatė skirtingus sandorių negaliojimo pagrindus, kurie turi savo įrodinėjimo specifiką. Nagrinėjant bylas dėl sandorių negaliojimo pagal [CK 1.81, 1.86, 1.87 straipsnius](#) yra itin svarbios faktinės aplinkybės dėl tikrosios šalių valios, ketinimų, o dėl sandorių negaliojimo pagal [CK 1.80 straipsnį](#) analizuojama sutartis ir jos atitikties imperatyvioms teisės aktų reikalavimams. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad imperatyvioms teisės normoms prieštaraujantys sandoriai paprastai yra akivaizdžiai niekiniai ir jiems nebūtinas papildomas įrodinėjimas ar savarankiško reikalavimo reiškinys (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-9-684/2017](#); 2017 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-48-248/2017](#)). Vilniaus apygardos teismui civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) nekilo abejonių, kad 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartis neprieštarauja imperatyvioms teisės normoms, todėl nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismo išvada, kad klausimas dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu nėra išnagrinėtas, yra nepagrįsta. Jeigu ši apeliacinės instancijos teismo išvada būtų laikoma pagrįsta, tai gali susiklostyti teisiskai ydingos situacijos, kai galiotų du vienas kitam prieštaraujantys teismų sprendimai, t. y. viename iš jų teismas būtų *ex officio* konstatavęs, kad sandoris neprieštarauja imperatyvioms teisės normoms, o kitame – kad sandoris prieštarauja imperatyvioms teisės normoms ir negalioja. Tokios situacijos paneigtų teismo sprendimo visuotinio privalomumo principą ([CPK 18 straipsnis](#)) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-156-701/2021](#)).

16. Atsakovas V. K. pareiškimu dėl prisidėjimo prie kasacinio skundo prašo panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį ir palikti galioti pirmosios instancijos teismo nutartį.

17. Ieškovas atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti ir apeliacinės instancijos teismo nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

17.1. Ieškinio dalykai, kaip ir ieškovai, šioje civilinėje byloje ir Vilniaus apygardos teismo nagrinėtoje civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) yra skirtingi. Vilniaus apygardos teisme civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) atsakovai 2020 m. sausio 10 d. pateikė teismui rašytinius paaiškinimus, bet savarankiško reikalavimo priešieškiniu forma nereiškė. Vien tai, kad teismas *ex officio* pasisako, jog sandoris savaime nėra akivaizdžiai niekinis, nereiškia, kad turi būti užkertamas kelias išnagrinėti ginčą dėl sandorio galiojimo iš esmės ginčo teisenos tvarka laikantis bendrųjų įrodinėjimo taisyklių. Taigi, nors Vilniaus apygardos teismas, priimdamas 2020 m. liepos 7 d. sprendimą civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#), nelaikė, jog 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartis yra akivaizdžiai niekinė, tai neužkerta kelio ieškovui pareikšti savarankiško ieškinio dėl šios sutarties pripažinimo negaliojančia.

17.2. Imperatyvioms teisės normoms prieštaraujantys sandoriai ne visuomet yra akivaizdžiai niekiniai. Reiškiant reikalavimą dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu [CK 1.80 straipsnio](#) pagrindu, be kita ko, reikia įrodyti, jog teisės norma, kuriai prieštarauja sandoris, yra imperatyvi, kad ginčo sandoris pažeidžia nurodytoje normoje įtvirtintą imperatyvą ir kad šio pažeidimo padarinys tikrai yra sandorio negaliojimas, taip pat kad yra pateisinamas interesas, kurį siekiama apginti nuo neigiamų sandorio sudarymo padarinių. Atitinkamai pati įrodinėjimo apimtis dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu [CK 1.80 straipsnio](#) pagrindu, kai sandoris nėra akivaizdžiai niekinis, lemia būtinybę papildomo įrodinėjimo, kuris gali būti tinkamai įgyvendintas, užtikrinant civilinio proceso dispozityvumo ir rungimosi principų laikymąsi, tik esant pareikštam savarankiškam reikalavimui dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu [CK 1.80 straipsnio](#) pagrindu.

17.3. Vilniaus apygardos teismo 2020 m. liepos 7 d. sprendimas civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) nėra įsiteisėjęs. Taigi klausimas dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu nėra galutinai išspręstas, o Vilniaus apygardos teismo 2020 m. liepos 7 d. sprendimas neturi *res judicata* (galutinis teismo sprendimas) galios. Iki bus priimtas ir įsiteisės galutinis procesinis sprendimas šioje civilinėje byloje, buvo sustabdyta dar viena Lietuvos apeliaciniame teisme nagrinėjama civilinė byla Nr. e2A-426-781/2021, kurioje ieškovas E. K. prašo pripažinti negaliojančia L. B. ir N. K. 2019 m. kovo 7 d. sudarytą nekilnojamojo daikto dovanojimo sutartį ir taikyti restituciją natūra. Taigi nuo šios civilinės bylos priklauso net dvių kitų civilinių bylų tolesnė eiga.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių ieškinio palikimą nenagrinėto, kai teismo žinioje yra byla dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu

18. [CPK 5 straipsnio 1](#) dalyje nustatyta, kad kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. Dėl šios suinteresuoto asmens teisės įgyvendinimo kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad, pateikęs ieškinį, teismas, sprenddamas klausimą dėl ieškinio priėmimo, turi išsiaiškinti, ar dėl to paties dalyko ir tuo pačiu

pagrindu nėra įsiteisėjusio teismo sprendimo, ar nėra įsiteisėjusios teismo nutarties dėl ieškovo atsisakymo ieškiniu ar patvirtintos taikos sutarties, taip pat ar teismo žinioje nėra bylos dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu ([CPK 137 straipsnio 2 dalies 4, 5 punktai](#)) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-123/2011](#)).

19. Kasacinis teismas taip pat yra nurodęs, kad proceso teisėje įtvirtintas *lis alibi pendens* (kitur nagrinėjama byla) principas, pagal kurį draudžiama dėl to paties dalyko, tuo pačiu pagrindu ir tarp tų pačių šalių vienu metu iškelti ar nagrinėti daugiau kaip vieną civilinę bylą. Bylų tapatumas nustatomas taip pat, kaip ir ieškinių tapatumas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-88/2010](#)). Kol anksčiau teisme dėl tapataus ginčo iškelta byla nėra užbaigta, ieškovas neturi teisės pareikšti ieškinį teisme dėl tapataus ginčo nagrinėjimo. Toks atsisakymo priimti ieškinį pagrindas įtvirtintas [CPK 137 straipsnio 2 dalies 5 punkte](#), pagal kurį teismas atsisako priimti ieškinį, jeigu teismo žinioje yra byla dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu. Jeigu ši aplinkybė paaiškėja jau iškėlus civilinę bylą, teismas palieka ieškinį nenagrinėtą ([CPK 296 straipsnio 1 dalies 4 punktas](#)) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gegužės 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-128-823/2021](#), 15 punktas).
20. [CPK 296 straipsnio 1 dalies 4 punkte](#) nustatyta, kad jeigu teisme nagrinėjamas ginčas tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, teismas ieškinį palieka nenagrinėtą.
21. Dėl šios teisės normos taikymo kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad teismui iškėlus bylą pripažįstama, kad asmuo jau įgyvendino savo teisę kreiptis į teismą teisminės gynybos ir jis laikomas praradusiu teisę pakartotinai kreiptis į teismą su tapačiu ieškiniu. Dėl to įstatyme yra nustatyta, kad jeigu teisme jau yra nagrinėjamas ginčas tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, tai teismas pareiškimą palieka nenagrinėtą ([CPK 296 straipsnio 1 dalies 4 punktas](#)). Ši norma taikytina ir tuo atveju, kai ankstesnėje byloje ginčas pirmosios instancijos teisme jau yra baigtas nagrinėti priėmus sprendimą, bet šis dar nėra įsiteisėjęs dėl jo apskundimo apeliacinės instancijos teismui ir dėl to dar iki galo nežinoma tos bylos baigtis. Bylos nutraukimas pagal įstatymą leidžiamas tik ankstesnėje byloje įsiteisėjusio teismo sprendimui ([CPK 293 straipsnio 3 punktas](#)). Kita vertus, tam, kad naujai pareikštą ieškinį būtų galima palikti nenagrinėtą, turi būti nustatytas ieškinių tapatumas pirmiau pradėtoje byloje ir naujai pareikštame ieškinyje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-494/2010](#)).
22. Kasacinis teismas taip pat yra nurodęs, kad [CPK 296 straipsnio 1 dalies 4 punkte](#) išdėstytos normos tikslas – išvengti pakartotinio to paties ginčo nagrinėjimo teisme ir kelių teismo sprendimų dėl to paties reikalavimo priėmimo. Iškėlus bylą teisme pripažįstama, kad teise pareikšti ieškinį jau pasinaudota, todėl vėliau reikšti dar vieną tapatų ieškinį neleidžiama (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-137/2013](#)).
23. Kasacinio teismo praktika, aiškinanti tapataus ieškiniu (tapačios bylos) sampratą, yra gausi ir nuosekliai išplėtotą. Ieškinių tapatumas nustatomas pagal tris kriterijus: ginčo šalis, ieškiniu dalyką ir pagrindą. Kasacinio teismo praktikoje išsamiai pasisakyta dėl tapataus ieškiniu konstatavimo kriterijų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-494/2010](#); 2010 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-476/2010](#); 2011 m. gegužės 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-123/2011](#); 2013 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-137/2013](#); 2019 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-390-823/2019](#), 31 punktas; kt.).
24. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad sprendžiant klausimą dėl šalių tapatumo svarbu nustatyti, ar ieškovas ir atsakovas yra tie patys asmenys, kurie buvo šalys tą patį ieškiniu faktinį pagrindą ir dalyką turinčioje byloje. Sprendžiant, ar ginčo šalys yra tapačios, esminę reikšmę turi ne jų formalus procesinis statusas, o tai, ar asmenys yra to paties materialiojo teisinio santykio, dėl kurio ginčą sprendė teismas, dalyviai. Dėl to šalių tapatumas konstatuojamas, pavyzdžiui, tuo atveju, kai tapatų ieškiniu reikalavimą, ginčydamas teismo nustatytus materialiuosius teisinius santykius, buvęs atsakovas reiškia buvusiam ieškovui ar pan. (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 22 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-602/2013](#)). Ginčo šalių tapatumas konstatuojamas ir tuo atveju, kai ieškinį reiškia ne ankstesnės bylos šalis, bet jos teisių perėmėja materialiajame teisiniame santykyje. Vadinas, sprendžiant dėl ginčo šalių (ne)tapatumo esminę reikšmę turi ir dėl to turi būti vertinamas ne ginčo šalių formalus procesinis statusas, bet materialiojo teisinio santykio, kurio dalyviai buvo asmenys, kurių ginčą sprendė teismas, (ne)tapatumas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. balandžio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-95-403/2021](#), 42 punktas).
25. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad ieškiniu dalykas – tai ieškovo reikalavimas, kurį šis pareiškia atsakovui ([CPK 135 straipsnio 1 dalies 4 punktas](#)). Sprendžiant dėl ieškiniu dalyko tapatumo būtina įvertinti reikalavimų turinį. Nustatant, ar dviejų ieškinių dalykai sutampa, svarbu ne tiek reikalavimų lingvistinės formuluotės, kiek ginčo materialūs santykis, esantis teismo nagrinėjimo objektu, ir gynybos būdas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-475/2007](#); 2007 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-486/2007](#); 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-494/2010](#); 2013 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-137/2013](#)).
26. Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad ieškiniu faktinį pagrindą sudaro aplinkybės, kuriomis grindžiamas ieškovo reikalavimas. [CPK](#) nustatytas reikalavimas ieškinyje nurodyti faktines aplinkybes, kurių pagrindu reiškiamas reikalavimas, bei šias aplinkybes pagrindžiančius įrodymus ([CPK 111 straipsnio 2 dalies 5 punktas](#), 135 straipsnio 1 dalies 2 punktas), tačiau nereikalaujama, kad į teismą besikreipiantis asmuo nurodytų įstatymus, kuriais grindžia savo reikalavimus, t. y. teisiškai kvalifikuotą ginčą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-317-421/2019](#), 38 punktas). Reikalavimo tapatumas yra apibrėžiamas pagal šio reikalavimo dalyką ir faktinį pagrindą. Teisinio reikalavimo pagrindo keitimas nekeičiant jo faktinio pagrindo nepašalina reikalavimo tapatumo ir draudimo tokį reikalavimą nagrinėti po to, kai dėl jo jau yra nuspręsta įsiteisėjusio teismo sprendimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-293-823/2019](#), 23 punktas).
27. Kasacinio teismo praktikoje ne kartą pažymėta, kad įvertinti, koks yra ieškiniu pagrindas ir dalykas, galima tik nustatius, ką iš tikrųjų ginčija ieškovas ir kokio teisinio rezultato jis siekia byloje pareikštame ieškinyje suformuluotais reikalavimais. Ginčo dalyko lingvistinės formuluotės bei atskirų ieškiniu pagrindo elementų formalus tapatumas ne visada reiškia tapataus ieškiniu buvimą, todėl kiekvieną konkrečių atvejų būtina nustatyti bylos nagrinėjimo dalyką, kuris apima ir konkrečių faktų bei teisių santykių nustatymą, visumą. Taigi ir priešingai, skirtingos lingvistinės ginčo dalyko ar pagrindo elementų formuluotės ne visada reiškia ieškinių netapatumą, nes šis klausimas turi būti sprendžiamas vertinant pareikšto ieškiniu esmę, turinį bei tikslus (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 25 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-466/2011](#)). Naujas ieškinyje yra tada, kai nurodomos tokios aplinkybės, kurios nebuvo teismo nagrinėjimo dalykas išnagrinėtoje byloje. Ieškiniu pagrindas laikytinas tapačiu, kai jis grindžiamas tais pačiais juridiniais faktais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-65-421/2020](#), 20 punktas). Reikalavimo grindimas iš esmės tais pačiais, tačiau papildytais ar (ir) patikslintais faktais taip pat reiškia tapataus ieškiniu pareiškimo situaciją (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-300-421/2015](#); 2018 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-481-403/2018](#), 28 punktas).
28. Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas ieškinį paliko nenagrinėtą konstatavęs, kad nuo 2019 m. rugpjūčio 23 d. Vilniaus apygardos teisme nagrinėjama civilinė byla [Nr. e2-587-577/2020](#) pagal E. K. ieškinį B. R. B. ir L. B., trečiasis asmuo V. K., dėl skolos, delspinigių ir palūkanų priteisimo, t. y. ginčas tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu kaip ir šioje byloje reiškiamas ieškinyje. Apeliacinės instancijos teismas, nesutikdamas su nurodytomis pirmosios instancijos teismo išvadomis dėl ginčų (bylų) tapatumo, nurodė, kad teisme pareikšto ieškiniu (priešieškiniu), kuriuo būtų iš esmės ginčijamas cesijos sutarties (2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo perdavimo sutarties) galiojimas tarp tų pačių šalių tuo pačiu pagrindu, nebuvo, o tai, kad teismas *ex officio* nepripažino sandorio niekiniu, nereikia, kad, ginčą išnagrinėjus iš esmės, laikantis bendrųjų įrodinėjimo taisyklių, sandoris nebus pripažintas negaliojančiu. Kasaciniame skunde atsakovas nurodo, kad abiejose bylose ginčo šalys yra tos pačios, buvo nurodomos tos pačios faktinės aplinkybės (faktinis bylos

pagrindas) ir abiejose bylose B. R. B., L. B. siekė to paties teisinio rezultato – pripažinti 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartį negaliojančia, kaip prieštaraujančią imperatyvioms teisės normoms, o tai atitinka tapačių bylų kriterijus. Vilniaus apygardos teismas 2020 m. liepos 7 d. sprendimu civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) konstatavo, kad V. K., kaip pradinio kreditoriaus, ir E. K., kaip teisių perėmėjo, 2019 m. gegužės 2 d. sudaryta reikalavimo teisių perdavimo sutartis neprieštarauja imperatyvioms teisės normoms, todėl apeliacinės instancijos teismo išvada, kad klausimas dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu nėra išnagrinėtas, yra nepagrįsta. Teisėjų kolegija laiko pagrįstais šiuos kasacinio skundo argumentus.

29. Nagrinėjamoje byloje ieškovas pareiškė ieškiniu prašo pripažinti negaliojančia 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartį, kuria atsakovas V. K. perdėjo atsakovui E. K. reikalavimo teisę pagal 2014 m. liepos 1 d. sudarytą paskolos sutartį, kuria V. K. paskolino ieškoviui ir trečiajam asmeniui 550 000 Lt (159 291,01 Eur). Taigi perleista reikalavimo teisė kildinama iš 2014 m. liepos 1 d. paskolos sutarties. Ieškinyje nurodomi du 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutarties negaliojimo pagrindai: 1) atsakovų sudaryta reikalavimo teisių perdavimo sutartis prieštarauja imperatyviai teisės normai, įtvirtintai [CK 6.101 straipsnio](#) 1 dalyje, 2014 m. liepos 1 d. paskolos sutarties 6.4 punktui, todėl yra neteisėta ir negaliojanti nuo jos sudarymo momento (*ab initio*); 2) kreditoriaus atsakovo V. K. asmuo turėjo esminę reikšmę ieškoviui sudarant paskolos sutartį, todėl reikalavimo perdavimo sutartis negalėjo būti sudaryta ([CK 6.101 straipsnio](#) 5 dalis).
30. Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas nustatė, kad Vilniaus apygardos teismo civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) E. K. savo reikalavimą kildino iš V. K., B. R. B. ir L. B. 2014 m. liepos 1 d. sudarytos paskolos sutarties ir 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutarties, kuria V. K. perdėjo E. K. savo reikalavimo teisę B. R. B. ir L. B. pagal 2014 m. liepos 1 d. paskolos sutartį. B. R. B. ir L. B. su ieškiniu nesutiko, be kita ko, nurodydami, kad 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartis yra negaliojanti, todėl E. K. neturi reikalavimo teisės jiems. Bylos nagrinėjimo metu 2020 m. sausio 10 d. B. R. B. ir L. B. teismui pateikė rašytinius paaiškinimus, kuriais, be kita ko, prašė teismo *ex officio* konstatuoti, jog 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartis yra niekinė ir negalioja [CK 1.80 straipsnio](#) 1 dalies pagrindu, nes prieštarauja imperatyviai [CK 6.101 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintai teisės normai. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs civilinę bylą [Nr. e2-587-577/2020](#), 2020 m. liepos 7 d. sprendime nurodė, kad toks B. R. B. ir L. B. prašymas nepagrįstas. Vilniaus apygardos teismo civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) B. R. B. pateikė apeliacinį skundą, kuriame yra dėstomi identiški teisiniai argumentai dėl 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutarties (ne)galiojimo, kaip ir nagrinėjamoje byloje. Teisėjų kolegija, įvertinusi šios nutarties 29 ir šiame punktuose nurodytas aplinkybes ir argumentus, sutinka su pirmosios instancijos teismo išvada, kad nagrinėjamos bylos ir Vilniaus apygardos teismo civilinės bylos [Nr. e2-587-577/2020](#) tapatumo kriterijai nustatytini (šios nutarties 24–27 punktai).
31. Minėta, kad Vilniaus apygardos teismo civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) E. K. reikalavimas priteisti iš B. R. B. ir L. B. skolą grindžiamas šioje byloje ieškovo B. R. B. reikiama ieškiniu ginčijama 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo (cesijos) sutartimi. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad cesija nėra abstraktus savarankiškas sandoris, o yra susieta su pagrindiniu sandoriu, kuriame vyko reikalavimų pasikeitimas, t. y. sutartimi, kuri yra cesijos esmė. Kilus šalių ginčui, visų pirma reikia nustatyti, ar pradinis kreditorius turėjo teisę, dėl kurios sudaryta reikalavimo perdavimo sutartis, ir ar ši jo teisė buvo galiojanti cesijos sutarties sudarymo metu. Vertinant reikalavimo perdavimo teisėtumą, reikia įvertinti: 1) prievoles, iš kurios atsirado teisė, esanti reikalavimo perdavimo dalyku; 2) sandorį, kurio pagrindu pradinis kreditorius perduoda naujam kreditoriui reikalavimo teisę reikalavimo perdavimo forma (perleidimo pagrindu); 3) reikalavimo perdavimo (cesijos) sandorį, kuriuo perleidžiama reikalavimo teisė (atsisakoma reikalavimo teisės) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-545/2009](#)).
32. Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad [CK 6.102 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintas draudimas perleisti tokį reikalavimą, dėl kurio negalimas išieškojimas, be kita ko, reškia ir draudimą perleisti reikalavimą, kurio pradinis kreditorius neturi. Tai, kad pradinis kreditorius perdėjo naujam kreditoriui reikalavimo teisę, kurios pats neturėjo, reškia, kad cesijos sutarties sudarymo metu jos dalykas neatitiko įmanomumo reikalavimo ([CK 6.3 straipsnio](#) 4 dalis) ir, sudarant šią sutartį, pažeistas [CK 6.102 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintas imperatyvus draudimas. Nustatę, kad ieškovas savo reikalavimus atsakovui grindžia cesijos pagrindu gauta reikalavimo teise, kurios ją perdėjęs asmuo neturėjo, teismai, vadovaudamiesi [CK 1.78 straipsnio](#) 5 dalimi, privalo *ex officio* (pagal pareigas) pripažinti sutartį dėl reikalavimo teisės perdavimo niekine ir negaliojančia, kaip prieštaraujančią imperatyviosioms įstatymo normoms ([CK 1.80 straipsnio](#) 1 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-199/2008](#)).
33. Vilniaus apygardos teismui civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) 2019 m. rugsėjo 5 d. priėmus preliminarų sprendimą B. R. B. pateikė prieštaravimus prašydamas panaikinti šį sprendimą, nurodė, kad nors jis ir jo sutuoktinė L. B. su V. K. 2014 m. liepos 1 d. sudarė paskolos sutartį, tačiau faktiškai buvo sudaryta jungtinės veiklos sutartis, todėl 2014 m. liepos 1 d. paskolos sutartis yra apsimestinė ir negaliojanti. Taigi Vilniaus apygardos teismo civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) kilus ginčui dėl E. K. reikalavimo, grindžiamo 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartimi, be kita ko, dėl to, kad V. K. (pradinis kreditorius) galimai perdėjo reikalavimo teisę, kurios pats neturėjo, Vilniaus apygardos teismas, sprenddamas dėl E. K. reikalavimo priteisti skolą iš B. R. B. ir L. B. pagrįstumo, *ex officio* turėjo spręsti ir dėl B. R. B. šioje byloje ginčijamos 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutarties galiojimo, nepriklausomai nuo to, kad priešiškinio reikalavimas pripažinti šią sutartį negaliojančia byloje nebuvo pareikštas (šios nutarties 32 punktas).
34. Nors Vilniaus apygardos teismas 2020 m. liepos 7 d. sprendimu civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) paliko nepakeistą 2019 m. rugsėjo 5 d. preliminarų sprendimą, konstatavęs, kad B. R. B. ir L. B. su V. K. siejo paskolos teisiniai santykiai, t. y. faktas, kad E. K. savo reikalavimus B. R. B. ir L. B. grindžia cesijos pagrindu gauta reikalavimo teise, kurios ją perdėjęs asmuo neturėjo, teismo nebuvo nustatytas, tačiau šis teismo sprendimas, minėta, yra apskustas apeliacine tvarka, taigi nėra įsigaliojęs ir jo teisėtumas dar bus peržiūrinas apeliacinės tvarka. Vilniaus apygardos teismas 2020 m. liepos 7 d. sprendime civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) taip pat vertino B. R. B. ir L. B. nurodytus argumentus, kad jie nėra davę jokio raštiško (ar kitokia forma) sutikimo paskolos davėjui V. K. perleisti savo teises ar įsipareigojimus pagal 2014 m. liepos 1 d. paskolos sutartį, todėl pagal šios sutarties 6.4 punktą V. K. neturėjo teisės perleisti E. K. reikalavimo teisės B. R. B. ir L. B.. Teismas nusprendė, kad B. R. B. ir L. B. prašymas *ex officio* konstatuoti, kad 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartis, sudaryta pradinio kreditoriaus V. K. ir naujojo kreditoriaus E. K., yra niekinė ir negalioja [CK 1.80 straipsnio](#) 1 dalies pagrindu, nes prieštarauja imperatyviai [CK 6.101 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintai teisės normai, laikytinas nepagrįstas, todėl atmestinas. Remiantis civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) pateiktu apeliaciniu skundu ši teismo išvada taip pat bus peržiūrima apeliacine tvarka vertinant į bylą pateiktus įrodymus.
35. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad teismas savo iniciatyva (lot. *ex officio*) konstatuoja sandorį esant niekinį tik tada, kai niekinis sandoris yra tiesiogiai susijęs su byloje pareikštais reikalavimais, toks konstatavimas yra būtinas, ginant asmens pažeistas teises ir taikant niekinio sandorio padarinius, ir nereikia rinkti papildomų įrodymų, nes tokio sandorio negaliojimo pagrindas yra akivaizdus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. vasario 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-73/2011; 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-483/2013](#)).
36. Vilniaus apygardos teismas 2020 m. liepos 7 d. sprendimu civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) akivaizdžiai niekinio reikalavimo teisių perdavimo sandorio fakto nenustatė. Vilniaus apygardos teismas civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#) sprendė dėl B. R. B. ir L. B. prašymo pripažinti 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartį niekine ir negaliojančia vertindamas tuos įrodymus, kurie buvo pateikti į bylą. Nagrinėjamoje byloje ieškovas nenurodo, kad dėl pareikšto reikalavimo pripažinti 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perdavimo sutartį niekine ir negaliojančia būtina nustatyti kokias nors aplinkybes ar pateikti papildomus įrodymus.
37. Minėta, kad naujas ieškinyje yra tapatus tada, kai nurodomos tokios aplinkybės, kurios buvo teisinio nagrinėjimo dalykas išnagrinėtoje

38. Dėl nurodytų priežasčių teisėjų kolegija laiko pagrįsta pirmosios instancijos teismo išvadą, kad šioje byloje pareikštas ieškinys paliktinas nenagrinėtas [CPK 296](#) straipsnio 1 dalies 4 punkto pagrindu, nes Lietuvos apeliaciniam teisme atnaujinus civilinę bylą [Nr. e2A-198-407/2021](#) (Vilniaus apygardos teismo civilinėje byloje [Nr. e2-587-577/2020](#)) bus nagrinėjamas ginčas tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu. Minėta, kad sprendžiant dėl ieškinio palikimo nenagrinėto dėl bylų tapatumo [CPK 296](#) straipsnio 1 dalies 4 punktą taikytinas ir tuo atveju, kai ankstesnėje byloje ginčas pirmosios instancijos teisme jau yra baigtas nagrinėti priėmus sprendimą, bet šis dar nėra įsiteisėjęs dėl jo apskundimo apeliacinės instancijos teismui ir dėl to dar iki galo nežinoma tos bylos baigtis. Kol anksčiau teisme dėl tapataus ginčo iškelta byla nėra užbaigta, ieškovas neturi teisės pareikšti ieškinį teisme dėl tapataus ginčo nagrinėjimo (šios nutarties 19 punktą), priešingu atveju būtų neišvengta pakartotinio to paties ginčo nagrinėjimo teisme ir kelių teismo sprendimų dėl to paties reikalavimo (prašymo) pripažinti niekine ir negaliojančia 2019 m. gegužės 2 d. reikalavimo teisių perleidimo sutartį priėmimo.

39. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad šioje nutartyje nurodytas teisės normos tinkamai taikė pirmosios instancijos teismas. Dėl to konstatuotina, kad nustatytas pagrindas panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį ir palikti nepakeistą pirmosios instancijos teismo nutartį ([CPK 346](#) straipsnis, 359 straipsnio 1 dalies 3 punktą).

40. [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Pagal [CPK 98 straipsnio](#) 1, 2 dalis šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas; dėl šių išlaidų atlyginimo priteisimo šalis teismui raštu pateikia prašymą su išlaidų apskaiciavimu ir pagrindimu.
41. Nors atsakovo kasacinis skundas tenkinamas, tačiau jo prašymas priteisti iš ieškovo bylinėjimosi išlaidų atlyginimą netenkinamas, nes atsakovas nepateikė turėtas išlaidas patvirtinančių dokumentų.
42. Patenkinus atsakovo kasacinį skundą netenkinamas ieškovo, teikusio atsiliepimą į kasacinį skundą šioje byloje, prašymas priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą ([CPK 93 straipsnio](#) 1 dalis).
43. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. gegužės 9 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, šioje byloje kasaciniame teisme patirta 11,91 Eur tokio pobūdžio bylinėjimosi išlaidų. Tenkinant atsakovo kasacinį skundą šių išlaidų atlyginimas priteistinas iš ieškovo ([CPK 96 straipsnio](#) 2 dalis).

Dalia Vasarienė